

DORP inZICHT In Een Notendop

• Wat is DORP inZICHT

DORP inZICHT is een instrument dat ondersteuning biedt aan bewoners die zicht willen krijgen op het leven in hun dorp en die zich samen met anderen willen inzetten voor de toekomst van dat dorp. Het maakt daarvoor gebruik van een aantal handleidingen en een zeer toegankelijke internettoepassing die de initiatiefnemers doorheen het hele proces loodsen.

De methodiek steunt op twee pijlers:

1. *Onderzoeken van het leven en de leefbaarheid van het dorp*

• *Een onderzoek naar de leefbaarheid*

DORP inZICHT is een instrument om de leefbaarheid te onderzoeken. Leefbaarheid omvat alle aspecten die de kwaliteit van het leven en samenleven in een lokale gemeenschap mee bepalen. Dit onderzoek gebeurt via een vragenlijst waarin verschillende leefbaarheidsdomeinen worden bevraagd.

• *Een onderzoek in plattelandskernen*

DORP inZICHT is bedoeld voor plattelandskernen van 200 tot zowat 3000 inwoners. De reden hiervoor is tweevoudig:

- De vragenreeks en de uitwerking van de antwoordalternatieven, die in het pakket zijn opgenomen, zijn aangepast aan de plattelandssituatie.
- Indien de kernen te groot worden, komt de praktische uitwerking van DORP inZICHT in het gedrang. (Voor de praktische uitwerking zie verder onder 'DORP inZICHT in stappen')

• *Een onderzoek door bewoners*

Het onderzoek in DORP inZICHT wordt niet uitgevoerd door externen, maar door de bewoners zelf. DORP inZICHT biedt de bewoners alle nodige hulpmiddelen om dat onderzoek in hun dorp zelf op te starten en uit te werken. Op die manier past het instrument in een bottom-up benadering -een beweging van onderuit- waarbij wakkere burgers iets willen weten over hun leefgemeenschap of iets willen veranderen aan de leefomstandigheden.

• *Een onderzoek voor bewoners*

Het onderzoek laat de bewoners aan het woord. Immers, wie kan beter oordelen over het alledaagse leven in een dorpsgemeenschap dan de inwoners zelf. Zij zijn het best geplaatst om aan te geven wat het leven en wonen in hun woonplaats aangenamer kan maken. De richtlijn hierbij is dat alle inwoners ouder dan 11 jaar een vragenlijst ontvangen. Dit onderzoek zorgt ervoor dat de noden en behoeften van alle dorpsbewoners op een eenvoudige manier in kaart worden gebracht.

2. Werken aan de toekomst van het dorp

Het bewonersonderzoek is een sterk onderdeel van DORP inZICHT. Het zijn de bewoners zelf die de thema's en de vragen aanbrengen en iedereen in het dorp krijgt de kans om in alle openheid daarover zijn mening te geven. Doorgaans levert dit onderzoek dan ook een betrouwbaar en gedragen beeld op van de woon- en leefsituatie in de plattelandskern.

Voor sommige onderzoekers mag DORP inZICHT hier eindigen, maar in de meeste gevallen willen de projectgroep en de bewoners een stuk verdergaan en ook veranderingen op het terrein bewerkstelligen. DORP inZICHT is namelijk meestal een schakel in een veranderingsproces van het dorp. De resultaten van het onderzoek vormen een ideale basis om verder te werken aan de leefbaarheid van het dorp. De methodiek is er echter niet om bewoners - op basis van de resultaten - een boodschappenlijstje met alle verlangens te laten opstellen en dit dan door te schuiven naar de bevoegde instanties. Integendeel, DORP inZICHT nodigt bewoners uit om deel uit te maken van dat veranderingsproces en, samen met gemeentebestuur en andere actoren, ook verantwoordelijkheid op te nemen en actief mee te werken aan het verbeteren van de leefbaarheid in hun eigen dorp.

- *Meedenken*

DORP inZICHT toont aan hoe bewoners, op basis van de resultaten, zelf oplossingen naar voor kunnen schuiven voor de aangekaarte problemen en wensen. De handleiding maakt beleidsvoerders ook duidelijk welke plaats DORP inZICHT kan krijgen in een participatieproces bij de opmaak en uitvoering van een lokaal (plattelands)beleid.

- *Meedoen*

DORP inZICHT reikt de gebruiker ook handvatten aan om met de suggesties uit de bevraging en de voorgestelde oplossingen verder te werken. Sommige acties kunnen door de bewoners zelf worden ondernomen, andere door het gemeentebestuur en externe actoren, nog andere in een samenwerking. Bepaalde acties kunnen op korte termijn worden uitgevoerd, andere zullen verder onderzoek en planning vragen. De handleidingen zetten de gebruikers in elk van die gevallen op weg.

- *Grote mobiliserende kracht*

Door de bevraging worden de bewoners gestimuleerd om na te denken over hun leefwereld en geraken ze hierin geïnteresseerd. Dit zorgt ervoor dat verschillende mensen gemotiveerd zijn om met de resultaten aan de slag te gaan en zich willen inspannen om plannen uit te denken en in te staan voor de realisatie ervan.

● Verschillende ambities

Niet iedereen die een toepassing van DORP inZICHT overweegt, heeft daarbij dezelfde ambitie. Die ambitie kan soms zeer ver reiken, maar soms ook beperkt zijn - zowel wat betreft de te behandelen thema's of problematiek, als de te verwachte effecten. In grote lijnen kunnen de ambities liggen op 2 assen, te weten 'concreet-algemeen' en 'weten-ingrijpen'.

● De as 'concreet-algemeen'

Niet in alle dorpen zijn alle leefbaarheidsthema's van even groot belang. DORP inZICHT kan de bedoeling hebben om:

- ofwel de mening van de dorpsbewoners te horen over een concreet, acuut of gevoelig knelpunt zoals de verdwijning van een dorpschool, de aanleg van een ringweg of de dorpskernvernieuwing. In zo'n geval onderzoekt DORP inZICHT alle facetten van dat probleem.
- ofwel enkele centrale leefbaarheidsthema's die van belang zijn voor het dorp uit te diepen.
- ofwel een algemeen beeld te krijgen van de verschillende leefbaarheidsthema's.

● De as 'weten-ingrijpen'

DORP inZICHT zet initiatiefnemers en bewoners aan om met de resultaten van de bevraging aan de slag te gaan. Sommige bewonersgroepen zullen echter niet met die ambitie van start gaan en alleen maar zicht willen krijgen op het leven in het dorp en hoe bewoners daarover denken. Dat is perfect mogelijk. Zo kan een bewonersgroep om tal van redenen beslissen om een DORP inZICHT uit te voeren:

- een foto maken van het dorp en te weten komen hoe mensen tegen het dorp aankijken.
- een soort blauwdruk maken van de gewenste toekomstige ontwikkelingen binnen het dorp en de rol van de bewoners daarbij.
- een actieplan maken met mogelijke maatregelen en acties die het dorp aangenamer en leefbaarder maken en achterhalen wie zich wil engageren voor de planning en uitvoering van deze maatregelen en acties.

Welke ook de ambitie van een bewonersgroep is om DORP inZICHT uit te voeren, het is van belang om er vooraf goed over na te denken. Immers, het doel dat men heeft met DORP inZICHT zal bepalen welke thema's men bevrageet en welke vragen men stelt. Deze keuze is cruciaal voor het verdere verloop van het proces.

• Mogelijke initiatiefnemers

DORP inZICHT is een instrument VOOR bewoners, DOOR bewoners. De stuwende kracht is een projectgroep die bestaat uit inwoners van het dorp, eventueel aangevuld met mensen die een sterke band hebben met het dorp.

Het initiatief om de methodiek te hanteren kan echter vanuit verschillende hoeken komen:

• Dorpsbewoners

Iedere dorpsbewoner kan het initiatief nemen voor een toepassing van DORP inZICHT. Dit kunnen mensen zijn uit de dorpsraad, een socio-culturele vereniging, een feestcomité of gewoon geïnteresseerde en gemotiveerde bewoners.

• Beleidsverantwoordelijken

DORP inZICHT richt zich ook naar beleidsverantwoordelijken die bewoners meer wensen te betrekken bij het beleid van hun dorp. Voor hen kan DORP inZICHT een instrument zijn in een participatieproces voor hun te voeren plattelandsbeleid of voor de opmaak van beleidsplannen. Zo kan DORP inZICHT een ideale methodiek zijn voor bewonersbetrokkenheid bij het opmaken van dorpsontwikkelingsplannen.

• Externe organisaties

Ook externe organisaties, zoals Samenlevingsopbouw, landelijke bewegingen, arbeidersbewegingen, jeugdbewegingen of vrouwenbewegingen kunnen het initiatief nemen om DORP inZICHT te introduceren bij dorpsbewoners.

Belangrijk is wel dat, ongeacht de initiatiefnemer, het verdere verloop in handen ligt van de bewoners zelf.

- ## Situering

De DORP inZICHTmethodiek is ontstaan en wordt veelvuldig met succes toegepast in Groot-Brittannië onder de naam “Village Appraisals”. Zowel in Vlaanderen als in Nederland werd de methodiek vertaald en aangepast aan de eigen realiteit. In Vlaanderen vond een proefproject plaats in 5 dorpen in het Meetjesland. Ondertussen zijn er reeds verschillende toepassingen opgezet in Vlaanderen. Daar waar ze reeds werden afgerond, zijn er ook concrete acties uit voortgevloeid.

● DORP inZICHT in stappen

DORP inZICHT omvat een aantal hulpmiddelen die de onderzoekers begeleiden doorheen de verschillende stappen van het onderzoek:

- ▶ *een vragenreeks van meer dan 300 vragen, gegroepeerd volgens de verschillende leefbaarheidsdomeinen op het platteland. Hieruit kunnen de onderzoekers een vragenlijst op maat samenstellen.*
- ▶ *een computerpakket dat hulp biedt bij de verschillende stappen van het onderzoek.*
- ▶ *een technische en methodische handleiding.*

Fase 0: De voorbereidende fase

Een cruciale stap is de samenstelling van een projectgroep. Als initiatiefnemer ga je op zoek naar een aantal dorpsbewoners die mee aan de kar willen trekken. Er wordt een informatiecampagne georganiseerd die de bevolking op de hoogte brengt van het initiatief en een oproep gelanceerd om deel uit te maken van de projectgroep. Ook het lokaal bestuur wordt gecontacteerd en (verder) ingelicht over het project.

Eens de projectgroep is samengesteld, dienen enkele praktische besommeringen aan bod te komen. Zo moet de projectgroep onder meer een tijdsplanning opstellen en onderzoeken waar de financiële middelen zullen gevonden worden. Daarvoor kan worden aangeklopt bij het lokaal bestuur. Daarnaast zal de projectgroep moeten bepalen wie wat zal doen. Voor de uitvoering van bepaalde taken kan de projectgroep op zoek gaan naar extra vrijwilligers.

Een volgende cruciale stap vormt de keuze van de doelstellingen. Waar sturen we als projectgroep op aan en welke accenten leggen we? Welke ambities hebben we met DORP inZICHT?

Fase 1: De thema's selecteren

De leden van de projectgroep beraden zich over de thema's die ze in de vragenlijst willen opnemen. Het programma bevat vragen over thema's zoals demografie, tewerkstelling, huisvesting, ruimtelijke ordening, lokale dienstverlening, veiligheid, verenigingsleven, vrijetijdsmogelijkheden, milieu, mobiliteit, verkeer, lokaal bestuur,... Naargelang de bedoeling van de projectgroep, kan een beperkter of een ruimer aantal thema's worden gekozen. DORP inZICHT helpt de projectgroep om de thema's te selecteren en het belang van de verschillende thema's af te wegen.

In deze fase kan een beroep worden gedaan op het gebruiksvriendelijke computerprogramma dat via het internet ter beschikking wordt gesteld. Eens de thema's en het aantal vragen zijn gekozen, geeft een eenvoudig hulpinstrument van dat programma een aanwijzing over het aantal vragen dat voor elk thema het best wordt gesteld. Zo kan de projectgroep gericht starten met het kiezen van de vragen.

Fase 2: De vragenlijst samenstellen

Het moment is nu aangebroken om de vragenlijst samen te stellen. Daarvoor kan de projectgroep terugvallen op een lijst van meer dan 300 vragen, ingedeeld volgens de

leefbaarheidsthema's. De projectgroep kan de voorgestelde vragen eventueel herformuleren en aanpassen aan de dorps situatie; er kunnen ook vragen worden toegevoegd. Op die manier ontstaat een unieke vragenlijst waarbij rekening wordt gehouden met de eigenheid van het dorp en de kwesties worden bevestigd die in dat dorp aan de orde zijn (maximum 65 à 70 vragen).

In het computerpakket zit de vragenreeks opgeslagen. Van daaruit kan de projectgroep de vragen kiezen, bewerken en in volgorde plaatsen.

Fase 3: De vragenlijsten verspreiden en ophalen

De vragenlijst wordt bezorgd aan alle dorpsbewoners ouder dan 11 jaar en nadien weer verzameld. De vragenlijst is anoniem. De projectgroep kan zich voor het uitvoeren van deze taak laten bijstaan door vrijwilligers.

Fase 4: De gegevens invoeren en analyseren

Wanneer de vragenlijsten zijn opgehaald kunnen enkele dorpsbewoners starten met het invoeren van de gegevens in de computer. Daarna kunnen de gegevens geanalyseerd worden. Het computerpakket is een handig instrument om verbanden tussen bepaalde antwoorden te onderzoeken. De meest delicate stap bestaat erin om op basis van het materiaal besluiten te trekken en aanbevelingen te formuleren.

Fase 5: De rapportage van de resultaten

De projectgroep kan nu de lokale gemeenschap informeren over de resultaten van DORP inZICHT. Dit gebeurt best in de vorm van een bewonersvergadering waarop de resultaten worden gepresenteerd en met de aanwezigen besproken; hierop kunnen ook gemeentebestuur en andere actoren worden uitgenodigd. Het is tevens een geschikt moment om inwoners te mobiliseren om met de resultaten van de bevestiging verder aan de slag te gaan.

Andere interessante kanalen voor de bekendmaking van de resultaten en het zoeken van mensen die op de bevestiging willen verder werken, zijn: een nieuwsbrief of een beknopt rapportje dat aan alle huizen wordt bezorgd, een tentoonstelling bvb. tijdens de kermis, een publicatie van de resultaten op de website van de gemeente,...

Het is noodzakelijk dat een uitvoerig rapport van de bevestiging wordt opgemaakt en bezorgd bij het gemeentebestuur en andere belangrijke actoren. Dit rapport moet ook kunnen worden opgevraagd door de dorpsbewoners (via de website of tegen betaling).

Fase 6: Verder werken met de resultaten

Eens de resultaten van DORP inZICHT zijn bekendgemaakt, kan worden verder gewerkt met de resultaten ervan. Dat kan door de projectgroep zelf, door andere vrijwilligers of organisaties/verenigingen en uiteraard ook door het gemeentebestuur en andere actoren.

De documenten die het DORP inZICHTprogramma begeleiden bieden de projectgroep handvatten om de resultaten van de bevestiging om te zetten in aanbevelingen en acties. Zo bijvoorbeeld kan het voor sommige verzuchtingen uit de bevestiging volstaan dat een brief wordt geschreven naar een of andere actor, terwijl het voor andere aangewezen is dat een werkgroep jeugd, verkeer of kinderopvang in het leven wordt geroepen. Die werkgroepen kunnen rond die concrete topics een actieplan opstellen en initiatief nemen om dat uit te voeren. Het pakket formuleert hiervoor een aantal aanbevelingen.

In grote lijnen kunnen we drie soorten acties onderscheiden:

- *Actie door de lokale gemeenschap*

Veel initiatieven kunnen door de dorpsbewoners zelf worden uitgevoerd. Daarbij denken we aan dorpsactiviteiten, een dorpskrant, de installatie van een dorpsraad of het opzetten van vrijwilligersdiensten zoals een minder-mobielen centrale, een boodschappendienst of een jeugdwerking.

- *Actie door de lokale gemeenschap in samenwerking met externe actoren*

Sommige realisaties kunnen niet zonder samenwerking met andere diensten, organisaties of besturen. Het DORP inZICHTrapport dat de projectgroep heeft opgesteld is een belangrijk instrument om de dialoog met die besturen, diensten en organisaties aan te gaan en concrete maatregelen samen uit te werken. Zo kan een bewonersgroep in samenwerking met het gemeentebestuur een speelplein (her)aanleggen en beheren, of een dorps huis opzetten en goed laten functioneren. Het kan met het gemeentebestuur ook in dialoog gaan om een betere communicatie en samenspraak met de bewoners te organiseren, enzovoort.

- *Actie door gemeentebestuur en andere actoren*

Heel wat aanbevelingen en plannen liggen in de sfeer van het uitvoeren van infrastructuurwerken en het uitbouwen van diensten en voorzieningen. Dit kan enkel worden opgenomen door de instanties die daarvoor de bevoegdheid en de middelen hebben. Dat betekent echter niet dat bewoners niet kunnen participeren aan het uittekenen van de plannen of het verder opvolgen van de gemaakte afspraken. Integendeel, hier ligt voor de bewonersgroep een belangrijke rol weggelegd. We denken hier bijvoorbeeld aan de bouw van sociale woningen of voorzieningen voor ouderen, de herinrichting van de dorpskern, verkeersingrepen of het optimaliseren van de werking van het kringloopcentrum of dienstencentrum.

- Spieken bij de buren

In **Assenede-Boekhoute** vond de projectgroep in de onderzoeksresultaten aanwijzingen voor de behoefte aan een dorps huis. Een bijkomende rondvraag bij de inwoners van Boekhoute bevestigde dat. Met de hulp van de gemeente en het opbouwwerk richtte de projectgroep een dorps huis op. Dit is nu een belangrijke ontmoetingsplaats in het dorp. Hier komen bewoners naartoe om de krant te lezen of een activiteit bij te wonen en kunnen zij diensten bezoeken die er een zitdag hebben of waar ze zelf een nieuw initiatief opzetten. Dit dorps huis werd mogelijk dankzij Europese en provinciale subsidie.

Naar aanleiding van DORP inZICHT is in **Aalter-Poeke** een nieuw speelplein aangelegd. De bewoners werkten, samen met de gemeente, het concept uit voor een speelplein, zochten sponsoring en stonden zelf in voor het pleinbeheer. Dit is nog steeds het geval.

Maldegem-Donk werkte aan de kind- en jeugd vriendelijkheid in het dorp. Een groep van vijftien- tot dertigjarige dorpsbewoners bouwde een kinder- en jongerenwerking uit en ontwierp plannen voor de heraanleg van het speelplein. Ze maakten zelf de ontwerpen, zochten projectsteun bij de Koning Boudewijnstichting en overtuigden de gemeente om mee te investeren in het initiatief. Deze groep jongeren organiseert jaarlijks in de vakantie activiteiten voor jongeren op het speelplein.

In **Lovendegem-Vinderhoute** werkte men aan veiliger verkeer. De projectgroep overtuigde de gemeente om te kiezen voor een 'slim' stoplicht op het drukke verkeerspunt in het dorp. Dankzij de groep is een verkeerslicht geïnstalleerd dat automatisch op rood springt wanneer een auto te snel komt aanrijden.

• Enkele praktische zaken

• *Benodigheden*

Al het materiaal dat een projectgroep nodig heeft is samengebracht in een handige verzamelbox.

Deze bevat 4 onderdelen:

- *De volledige vragenreeks* waaruit kan worden geput voor de vragenlijst op dorpsmaat.
- *De handleiding* die de stappen van het onderzoek nauwkeurig omschrijft.
- *Een gebruikersnaam en wachtwoord* voor de toegang tot de internettoepassing.
- *Een technische handleiding* die uitleg geeft omtrent het gebruik van de internettoepassing.

Daarnaast moet de projectgroep over één of meerdere *computers met snelle internetverbinding* en een *printer* beschikken. Minstens één lid van de groep dient een basiscomputerkennis (Word/Excel) te hebben. Echter hoe meer mensen die kennis hebben, hoe meer er ook kunnen helpen met de verwerking van de gegevens.

• *Mankracht*

Er zijn zowat 5 tot 10 vrijwilligers nodig om een projectgroep te vormen en eventueel extra vrijwilligers voor het uitvoeren van specifieke onderzoekstaken zoals het verspreiden van de vragenlijsten en het invoeren ervan in de computer.

• *Kostprijs*

Aankoop van het pakket DORP inZICHT: 75 euro.

Kopieerkosten voor de enquêtes, het promotiemateriaal, ... (Dit hangt vooral af van de grootte van het dorp). Het kostenplaatje voor een bevraging van 500 gezinnen bedraagt gemiddeld 1000 euro.

• *Duur van het onderzoek*

De onderzoekers komen een 12-tal keer bijeen. Dit wordt meestal gespreid over een periode van ongeveer tien maanden.

- Meer informatie

www.dorpinzicht.be

Op deze website vindt u de namen en contactgegevens van de instanties die DORP inZICHT verdelen en begeleiden.

DORP inZICHT is een product van Samenlevingsopbouw Vlaanderen, gebaseerd op de Engelse methodiek 'Village Appraisals', ontwikkeld door CCRU (Countryside and Community Research Unit) in Cheltenham.

Het project 'DORP inZICHT uit de startblokken', dat in 2006-2007 gratis ondersteuning biedt bij de begeleiding van DORP inZICHT-toepassingen, wordt - in opdracht van de Vlaamse minister van plattelandsbeleid en de Vlaamse Landmaatschappij - uitgevoerd door Steunpunt Opbouwwerk Meetjesland vzw in samenwerking met Samenlevingsopbouw Vlaanderen, Oost- en West-Vlaanderen.

